

Plastika diviaka z Nitrianskeho Hrádku

Nitriansky Hrádok

Zámeček (1957-1960)
 staršia doba bronzová (1700-1500 p.n.l.)
 maďarovská kultúra

výška: 8,5 cm, dĺžka: 11,5 cm

Z areálu opevnenej osady zo záveru staršej doby bronzovej v Šuranoch, časť Nitriansky Hrádok - poloha Zámeček pochádza jedinečný nález naturalisticky stvárnenej zoomorfnej plastiky diviaka, ktorý dokladá prežívania totemistických predstáv zakorenených v spiritualite človeka celé tisícročia. Zvieracia figúrka vymodelovaná z jemnej sivočiernej hliny sa našla počas poslednej výskumnej sezóny pod vedením A. Točíka (Archeologický ústav SAV) v rokoch 1957-1960 v jednej z odpadových jám spolu s niekoľkými takmer kompletne zachovanými hlinenými džbánmi, zotretého dreva a množstvom kostí zvierat, medzi ktorými boli identifikované zvyšky svine domácej. Práve špecifický tvar jej tela dovoľuje zväziť či, nemohlo ísť v tomto prípade skôr o zobrazenie domestikovaného druhu, tak ako to poznáme na príklade vzácneho nálezu z lokality Vatin (severovýchodné Srbsko). Plastiky domácich i divo žijúcich zvierat sú tiež evidované na iných súvekých sídliskách na Slovensku, pričom ich druhové zastúpenie (napr. hovädzí dobytok, kôň, ošípaná, pes, medveď) v podstate korešponduje aj s výsledkami archeozoologických analýz z daného obdobia.

Hlinené zvieracie plastiky sa časťokrát našli intencióne rozlámané, resp. oblámané, čo poukazuje na to, že slúžili na rituálne účely ako napríklad symbolická obeta, či obrad spojený s prípravou na úspešný lov. Diviak bol v duchovnej sfére tak tiež považovaný v mnohých minulých ľudských spoločnostiach za univerzálny symbol plodnosti a sily.

Kly diviaka boli častým milodarom v hroboch ľavcov vočasnej dobe bronzovej, čo je interpretované ako spôsob prinátenia sily zomrelým aj po smrti, aby ju využili vo večných lovištiach. Dokonca jedna z najstarších foriem helmy z prosredia mykénskej kultúry v oblasti dnešného Grécka bola zhotovená z kančích klov (na výrobu jednej bolo treba od 40 do 140 kusov, t.j. 20 až 70 dospelých kančov), ktoré boli prispievane na každej čapke. V prípade príbly bájeneho Odyssea mali symbolizovať silu hrdinu preneseňú zo zvierata. To môže vysvetľovať slová Homéra o tom, prečo mykénski bojovníci údajne preferovali helmy z klov diviaka pred exemplármi vyhotovenými z bronzu.

Zberkový predmet je súčasťou stálych archeologickej expozície novozámockého múzea.

Nížná Myšľa Vatin (Srbsko)

Literatúra / Iradalom:
 Točík, A. 1978-1981: Nitriansky Hrádok - Zámeček. Bronzezeitliche befestigte Ansiedlung der Maďarove-Kultur. AU SAV - Nitra.
 Vladyk, J. 1979: Praveká plastika. Bratislava - Tatran.
 Rajnec, A. & Čovic, B. et al. 1983: Prástorja Jugoslavenkij zemlja IV - Bronzno doba. Sijetlost: Sarajevo.
 Novotná, M. 1994: Svedectva predkov. Matice Slovenská - Martin.
 Olšava, D. 2003: Nížná Myšľa - Osada a pohrebisko z doby bronzovej. Archeologický ústav SAV - Košice.
 Bátorá, J. 2018: Slovensko v staršej dobe bronzovej. Katedra archeologie, Univerzita Komenského - Bratislava.

□ Zámeček (1950-1960)

□ staršia doba bronzová (cca 1700-1500 p.n.l.)

□ maďarovská kultúra

Z areálu opevnenej osady zo záveru staršej doby bronzovej v Šuranoch, časť Nitriansky Hrádok - poloha Zámeček pochádza jedinečný nález naturalisticky stvárnenej zoomorfnej plastiky diviaka, ktorý dokladá prežívania totemistických predstáv zakorenených v spiritualite človeka celé tisícročia. Zvieracia figúrka vymodelovaná z jemnej sivočiernej hliny sa našla počas poslednej výskumnej sezóny pod vedením A. Točíka (Archeologický ústav SAV) v rokoch 1957-1960 v jednej z odpadových jám spolu s niekoľkými takmer kompletne zachovanými hlinenými džbánmi, zotretého dreva a množstvom kostí zvierat, medzi ktorými boli identifikované zvyšky svine domácej. Práve špecifický tvar jej tela dovoľuje zväziť či, nemohlo ísť v tomto prípade skôr o zobrazenie domestikovaného druhu, tak ako to poznáme na príklade vzácneho nálezu z lokality Vatin (severovýchodné Srbsko). Plastiky domácich i divo žijúcich zvierat sú tiež evidované na iných súvekých sídliskách na Slovensku, pričom ich druhové zastúpenie (napr. hovädzí dobytok, kôň, ošípaná, pes, medveď) v podstate korešponduje aj s výsledkami

archeozoologických analýz z daného obdobia.

Hlinené zvieracie plastiky sa častokrát našli intencionálne rozlámané, resp. oblámané, čo poukazuje na to, že slúžili na rituálne účely ako napríklad symbolická obeta, či obrad spojený s prípravou na úspešný lov. Diviak bol v duchovnej sfére taktiež považovaný v mnohých minulých ľudských spoločnostiach za univerzálny symbol plodnosti a sily.

Kly diviaka boli častým milodarom v hrobách lovcov vo včasnej dobe bronzovej, čo je interpretované ako spôsob prinavrátenia sily zomrelým aj po smrti, aby ju využili vo večných lovištiach. Dokonca jedna z najstarších foriem helmy z prostredia mykénskej kultúry v oblasti dnešného Grécka bola zhotovená z kančích klov (na výrobu jednej bolo treba od 40 do 140 kusov, t.j. 20 až 70 dospelých kancov), ktoré boli pripevnené na koženej čiapke. V prípade prilby bájneho Odyssea mali symbolizovať silu hrdinu prenesenú zo zvierťa. To môže vysvetľovať slová Homéra o tom, prečo mykénski bojovníci údajne preferovali helmy z klov diviaka pred exemplármi vyhotovenými z bronzu.

Zbierkový predmet je súčasťou stálej archeologickej expozície novozámockého múzea.

Text a grafika: Mgr. Jakub Godiš, PhD.

Literatúra / Irodalom:

Točík, A. 1978-1981 - Nitriansky Hrádok - Zámeček. Bronzezeitliche befestigte Ansiedlung der Mad'arovce-Kultur. AÚ SAV : Nitra.

Vladár, J. 1979 - Praveká plastika. Bratislava : Tatran.

Benac, A. & Čović, B. et al. 1983 - Praistorija jugoslavenskih zemalja IV - Bronzono doba. Svjetlost : Sarajevo.

Novotná, M. 1994 - Svedectvá predkov. Matica Slovenská : Martin.

Olexa, O. 2003 - Nižná Myšľa : Osada a pohrebisko z doby bronzovej. Archeologický ústav SAV : Košice.

Bátora, J. 2018 - Slovensko v staršej dobe bronzovej. Katedra archeológie, Univerzita Komenského : Bratislava.